

ויזרע יצחק

שנה טו'

זמני השבת	י"ב	ת"א	ח"פ	ויצא לאור ע"י מדרשת	פרשת "ויחי"
כניסה	16:15	16:31	16:18	"ויזרע יצחק"	הפטרה: "ויקרבו ימי דוד" יד' טבת תשפ"ג
יציאה	17:30	17:31	17:29		
ר"ת	18:09	18:05	18:02		

ע"ש יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל

הגיגים לפרשת השבוע

"בני הם אשר נתן לי א-להים בזה" (בראשית מו"ז ט)

יוסף משיב כאן לשאלה ששאלו אביו "מי אלה?" שאינם ראויים לברכה, כלומר מבטן מי יצאו אלה שעתידיים לומר "אלה אלהיך" על העגל שעשה ירבעם. לטענת ה"כלי יקר" יוסף משיב "בני הם", מכל מקום ומצדי הם ראויים לברכה ומה שיצא מהם בעתיד אחאב וירבעם הוא משום ש"נתן לי א-להים", אותם, "בזה", פה במצרים ואמם היא מצרית בת פוטיפרע כהן און, דהיינו כהן לעבודה זרה על כן יצאו ממנה בעתיד בנים כאלו שהם עובדי עבודה זרה, אבל מצדי הם ראויים לברכה, שאם לא כן, מדוע ברך ה' את יצחק? והלא יצאו ממנו עשו ויעקב מצד שהיתה רבקה בת בתואל הארמי, אלא ודאי שאין הקב"ה חושש לזרע המקולקל, וברך את יצחק בעבור הזרע הקדוש הראוי לברכה. כך אתה, ברכם גם אתה, שהרי מצדי ראויים הם לברכה כי "באשר הוא שם" כולם הם זרע ברך ה'.

"ועיניו אל ישראל אביכם" (בראשית מט"ו ב)

מבאר ה"ספורנו" שכוונת הכתוב היא שקבלו את הדרך שהורה לכם אביכם כל ימיו, אשר בזכותה תהיו "בני ישראל" והוא יהיה אביכם, כך תוכלו להשתרר עם א-להים ועם אנשים ולא יאבד מכם הטוב העתיד לבא.

"אז זוללת יצועי עלה" (בראשית מט"ו ד)

מקשה ה"אור החיים" הקדוש על יעקב אבינו, כיצד זה הוא נוהג ההיפך ממה שכתוב בתורה "לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה הבכור" (דברים כא' טז), והוא מבכר את יוסף שהוא בנה של רחל האהובה אצלו על פני ראובן שהוא בן לאה השנואה? אך לפני כן ה"אור החיים" חוקר האם בכלל היה על האבות חיוב לקיים את כל התורה בטרם ניתנה? כי הלא מצאנו שיעקב נשא שתי אחיות, ואברהם לא מל עד שהיה זקן, כי אם אין על האבות חיוב לקיים את תורה אז גם אין מקום לשאלה "מדוע ביכר את בן האהובה"? כי כמו שאברהם לא נימול קודם שנצטווה, וכמו שיעקב נשא שתי אחיות ליעקב, כך יעקב מבכר את יוסף על פני ראובן. ומבאר ה"אור החיים" הקדוש שהאבות למדו את כל התורה משם, שקבל מנח, שקבל מתנוך, שקבל מאדם הראשון, אשר למד אותה מפי הגבורה דכתיב "אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה" (איוב כח' כז) ומיד אחר כך נאמר "ויאמר לאדם", ובאמצעות התורה ה' מצוה על האדם לעבוד בגן עדן שנאמר "לעבדה ולשמרה" (בראשית ב' טו). אך הציווי היה על שבע מצות בני נח בלבד, שאם יעבור עליהם יהרג, אבל שאר מצוות התורה, קרוב לשכר אם יעשה, ורחוק מן ההפסד אם לא יקיים, וכדרך שיש לנו גם אחר נתינת התורה, שיש מצוות שאם יעשה אותם האדם ייטול שכר, ואם לאו אין לו עונש עליהם, כך היה מיום בריאת האדם בכל התורה חוץ משבע מצות בני נח. והאבות, לצד חביבותם את ה' וחשקם באושר העליון, קיימו את כל מצוות התורה כמו שנאמר "עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמתי מצותי חקותי ותורת" (בראשית כו' ה) ואמרו חז"ל "קיים אברהם אבינו אפילו עירוב תבשילין (יומא כח:), וגם את בניו הקים תחתיו, להרוויח תועלת מהמצות ועסק התורה. אבל במקום שראו האבות שבאי קיום המצוה תצמח להם תועלת והצלחה, כמו יעקב, שהרגיש בהצלחתו בנושאי שתי האחיות, העלים עין מהרווח הנמשך מקיום המצוה ההיא, כיון שאין לו עונש אם לא יקיימנה, כל עוד שלא ניתנה התורה. לפי זה יש לומר שנראה ליעקב הצורך להעניש את ראובן על אשר חלל יצועו, ולכן נטל ממנו את הבכורה. אפשרות אחרת היא שהדבר נאמר לו בנבואה, כמו שאמר הכתוב (דברי הימים א ה' א) "ראובן בכור ישראל כי הוא הבכור ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו לבני יוסף".

"נר ה' נשמת אדם" העלון מוקדש לעילוי נשמת כל מתי ישראל ובכללם:

הרה"ג אליהו דרעי זצ"ל בן סוליקה נלב"ע כג' אייר תשע"ו

לואיזה בן חמו בת סימונה ז"ל נלב"ע יט' אדר א' תשפ"ב

תנצב"ה

מעוניין לקבל את העלון ישירות לתיבת הדוא"ל שלך? שלח מייל לכתובת: Yossef.Benhamo@gmail.com

העלון מיוסד לעילוי נשמת:

חביבה בנימין בת גורג'יה ז"ל

יצחק בנימין בר שורין ז"ל

יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל

נלב"ע יא' ניסן תשס"ז

נלב"ע יג' אדר ב' תשל"ג

נלב"ע יג' אדר ב' תשס"ה

תנצב"ה

אין לעיין בעלון בשעת התפילה

לא לשמור על קדושת הגליון

וַיִּשְׂאֲתָנִי מִמִּצְרַיִם (בראשית מו' כ')

נאמר בגמרא שכאשר מוצאים עצמות מת בדרך ורוצים להעביר אותם למקום "נוטלן ואת תפוסתן, היכי דמי תפוסה? אמר רב יהודה אמר קרא 'ונשאתני ממצרים', טול עמי, וכמה שיעור תפוסה? פירש רבי אלעזר נוטל עפר תחוח, וחופר בבתולה שלש אצבעות" (נזיר סה). ופירש רש"י שיעקב בקש מיוסף שייטול עמו מעפר מצרים. אך מקשים על רש"י שהרי יעקב איבנו לא נקבר במצרים כלל, אלא חנטו אותו והוליכו אותו תכף לחברון, למה צריך לקחת מעפר מצרים? מתרץ רבינו החיד"א בשם הרב אברהם גרשון מקיטוב שפירש שיעקב מצוה את יוסף "אל נא תקברני במצרים" כלומר אל תקברני במצרים אפילו לפי שעה מתוך כוונה שאחר כך תוציאני ותוליכני", כי אם אתה עושה כן, אתה מוכרח אחר כך "ונשאתני ממצרים" ליטול מעפר מצרים, על פי הדין שנוטל ואת תפוסתו, ותצטרך לקבור עמי גם עפר מהארץ מטמאה, לכן אנכי מצוך "אל נא תקברני במצרים" כלל, כדי שלא תצטרך לקחת מעפרה לתבוסה.

וְאֲנִי בָּבוֹאִי מִפָּרָן מֵתָהּ עָלַי רוּחַ (בראשית מו' ז')

"בסבתי ובשבילי, על שאחר נדרו" (ר"ה ו')

מדוע מזכיר כאן יעקב את מיתתה של רחל? מתרץ ה"משך חכמה" שיעקב חשש שמא יוסף יאחר לקיים את השבועה שנשבע ליעקב להוליך את גופתו לארץ ישראל, לכן הזכיר לו ברמז, שרחל, מתה עליו, דהיינו מתה בגלל שיעקב אחר את נדרו, לכן לא כדאי לך שתאחר את נדרך.

שִׁכַּל אֶת יָדָיו כִּי מִנְשָׂה הַבְּכוֹר (בראשית מו' יד')

אומר הנצי"ב מוואלוז'ין ב"העמק דבר" שמה שאומר הכתוב "כי מנשה הבכור" הוא מיותר שהרי אנו כבר יודעים שמנשה הוא הבכור. מדוע מציין זאת הכתוב שוב? ומתרץ שיש בציון זה עומק וכוונה. כי למען האמת יעקב לא היה צריך לשכל את ידיו אלא צריך היה להפוך מקום עמידת הבנים. אבל כיון שמנשה הוא הבכור משום הכי היה מכוון שיעמוד מנשה לימין יעקב ואפרים לשמאלו ויעקב רק שיכל את ידיו כדי שיהיה להפך. וטעם הדבר הוא שלמרות שיעקב הקדים את אפרים לפני מנשה, ומשום כך נמנה אפרים ראשון בדגלים במדבר מכל מקום בפקודים שבפרשת פנחס היה להיפך. ולא עוד אלא אפילו בפקודים שבפרשת במדבר כתוב בכל הדגלים "והחונים עליו" מה שאין כן במנשה כתוב "ועליו מטה מנשה". כל זה בא ללמדנו שאפרים היה קודם ומנשה רק בעניינים רוחניים, מה שלמעלה מהליכות עולם הטבע. אבל בהליכות עולם היה מנשה קודם וגדול מאפרים. משום כך במניין הראשון בהר חורב, שהייתה שכונת עולם על ראש, וכל ההנהגה הייתה למעלה מהטבע, היה אפרים קודם. אבל בפקודים שבערבות מואב, בכניסתם לארץ, שהיו כמעט בהליכת הטבע, משום כך היה מנשה קודם.

כֹּל יִסּוּר עֲבַט מִיְהוּדָה וּמִזּוּקָה מִבֵּין רִגְלָיו (בראשית מ"ט י')

מבהיר הרמב"ן שאין כוונת הכתוב שלא יסור המלך לעולם, כי הלוא כתוב "יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך" (דברים כח' לו), והנה הם בגולה, אין להם עוד מלך ושרים. וימים רבים אין מלך בישראל. אלא כוונת הכתוב ש"לא יסור שבט מיהודה" ויעבור אל אחד מאחיו, כלומר כל מלכות שתמשול בישראל תהיה ממנו, ולא ימשול עליו אחד מאחיו, וכן "לא יסור מחוקק מבין רגליו", כוונתו שכל מחוקק בישראל אשר בידו טבעת המלך ממנו יהיה, כי הוא ימשול ויצוה בכל ישראל, ולו חותם המלכות, "עד כי יבא שילה ולו יקהת כל העמים" והכוונה היא למשיח, כי השבט ירמוז לדוד שהוא המלך הראשון אשר לו שבט מלכות, ושילה הוא בנו אשר לו יקהת העמים. והכתוב כאן מרמז שיעקב המליך את שבט יהודה על אחיו והוריש ליהודה הממשלה על ישראל. וזה מה שאמר דוד "ויבחר ה' א-להי ישראל בי מכל בית אבי להיות למלך על ישראל לעולם כי ביהודה בחר לנגיד ובבית יהודה בית אבי ובבני אבי בי רצה להמליך על כל ישראל (דברי הימים א' כח' ד). ומסביר שמה שמלך שאול, שלא היה משבט יהודה, היה משום שעצם שאלת המלכות מאת ישראל בעת ההיא היה נתעב אצל הקב"ה, ולא רצה להמליך עליהם מהשבט אשר לו המלכות שלא תסור ממנו לעולמים, ולכן נתן להם מלכות שעה. ולזה רמז הכתוב שאמר "אתן לך מלך באפי ואקח בעברתי" (הושע יג' יא), שנתנו להם שלא ברצוננו, ולכן לקחו בעברתו, שנהרג הוא ובניו ונפסקה ממנו המלכות. והיה כל זה מפני ששמואל היה שופט ונביא ולוחם את מלחמותיהם על פי ה' ומושיע אותם, ולא היה להם לשאול מלך בימיו, כמו שאמר להם "וה' א-להיכם מלכם" (שמואל א' יב' יב), וגם הקב"ה אמר לשמואל "לא אותך מאסו כי אותי מאסו ממלוך עליהם" (שמואל א' ח' ז), ולפיכך לא נתן להם מלכות של קיימא. וזו גם הסיבה לעונש שנענשו החשמונאים שמלכו בבית שני, שלרות שהיו חסידי עליון, ואלמלא הם נשתכחו התורה והמצוות מישראל, אף על פי כן הם נענשו עונש גדול, כיון שארבעת בני מתתיה החשמונאי היו המולכים זה אחר זה ועם כל גבורתם והצלחתם נפלו ביד אויביהם בחרב. והגיע העונש בסוף למה שאמרו רז"ל (ב"ב ג'): "כל מאן דאמר מבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא", שנכרתו כלם בגלל העוון הזה.

לרפואת כל חולי עמו ישראל, ובכללם:

פורטונה בת סימונה, יצחק בן אילנה, רונן בן איווט

הארות והערות ניתן להפנות לטלפון: 052-3268315 או בדוא"ל: Yossef.Benhamo@gmail.com

מדרשת "ויזרע יצחק" מרכז לתורה ושיירה, בית כנסת "שבת אחים" נווה גן פ"ת:

שיעור "דף יומי" ימים א'-ה' 20:00-21:00, לימוד טעמי המקרא יום ב' 19:00-20:00, לימוד פיוטים יום ה' 19:00-20:00

גמ"ח "יד יצחק": מבחר תפילין רש"י (ספרדי, אשכנזי, איטר) גמ"ח "בית יצחק": ספרים "לחנכות בית" ו"ברית יצחק"

לכירור פרטים ולהשאלה: בן חמו יוסף 052-3268315, 050-6292492